

וארטים לראש השנה

הטעם שראש השנה הוא בא' תשרי, כתוב בפסיקתא שהוא משום שהעולם נברא בכה' אלול והאדם הראשון נברא בא' תשרי ובאותו היום הוא חטא והקב"ה דן אותו באותו היום ויצא זכאי בדימוס, לכן כל שנה הקב"ה דן אותו באותו היום להוציאנו זכאים בדימוס. והדברים תמוהים הם אדם הראשון לא יצא זכאי, שהרי הוא נענש קשה מאוד שגנורה עליו מיתתו ובמיתת אפיק תאכל לחם והקב"ה גירשו מגי'ע? ועו"ק הרי אנחנו ג"כ לא יוצאים זכאים בדין ובקושי מקבלים שנה נוספת והיא בדרך כלל מלאה בתלאות ויסורים? וי"ל שהדבר דומה לאדם שהיה לו מפעל משגשג ומצליח מאוד, באחת השנים הוא שם שם מנהל עבודה וסמך עליו בכל אך בסוף השנה הוא גילה שהנהגתו הזניחה הכל ואלו טיפל בכלום והפעל היה בקריסה מוחלטת, אז מה אמור לעשות בעל המפעל? לתת מכתב פיטורים מייד. אבל כשהמנהל הוא בנו של של הבעל הבית אזי הבעה"ב לא זורק אותו לגמרי אלא מעביר אותו לתפקיד אחר שאולי הוא כן יכול להצליח בו. וכך היה עם אדם הראשון אשר נכנס למרות משעל לגמרי בתפקידו. הקב"ה לא גילגל אותו מהמדרגות אלא הביא לו תפקיד שונה בעולם שברא והעביר אותו למשבצת אחרת. וזאת בקשתינו מהקב"ה שידון אותנו וישאיר אותנו כאן בעולם למרות שמעלנו בתפקיד ויתן לנו חיים להצליח בתפקיד לפי יכולתנו.

האם יש רמז כלשהו בתורה שראש השנה הוא יום הדין.
הנה כל המועדים והרגלים הכתובים בתורה נאמר בהם יום ובחמישה עשר יום ביום הביכורים וכדו' לבד נאמר וי"כ שלא נאמר בהם יום, אלא נאמר בהם בחודש השביעי באחד לחודש ובעשור לחודש בלי יום, והיינו רמז מה שאמר דוד למשפטך עמדו היום והיינו שבמי המשפט עמדו - לשון שתיקה מהמילה היום. ורוחק.

אימתי ראש השנה. במדר' דברים ב יד איתא: שאלו מלאכי השרת לפני הקב"ה אימתי ראש השנה ויום הכיפורים, אמר להם הקב"ה אני ואת נרד למטה. ולכאורה צריך להבין מהי התשובה שענה להם הקב"ה? מבאר רבי יהודה אסאד הסבר נפלא: ידוע הכלל של ילא אדו ראש' ראש השנה אינו חל בימים א ד ו. וידוע המדר'ר בשופטים שכשיש דין למטה בעוה"ז אז אין דין למעלה. ומכיוון שזמן ישיבת ביד' לכן הוא בב' והי' מגילה ובכתובות ועוד) ממילא בימים האלו לא דנים למעלה. וא"כ זה מה ששאלו מלאכי השרת מתי יהיה ראש השנה, הרי בימים א ד ו לא משום לא אדור ראש, ובגמרא ב וחי' לא משום דאין דנים למעלה כי דנים למטה. וגם ביום ג' וא', משום דאין יחול יו"כ ביום ה' ואין דנים למעלה בה'. וכן בשבת לא, משום דיו"כ יחול בשני ואין דנים למעלה בב'. אז מתי דנים? לכן אמר להם הקב"ה אנו נרד למטה, וא"כ יכול להיות בב' ג ה ז.

באין מליץ יושר מול מגיד פשע. יש להקשות האם אכן אין שום מליץ יושר מול מגיד פשע? האם אין לנו שום זכות מכל השנה האחרונה הא כתוב בחז"ל אפי' אחד מיני אלף יגיד לאדם יושר? וי"ל שלעצרו את העבירות והתאוות שלנו כאמירת לשחי' וכי' אנו עושים זאת בזאת עסיסיות שזה בורא מלאך רע ונורא, בשביל כזה דבר צריך גם מצווה שתהיה באותה רמה שתברא ג"כ מלאך כזה גדול ורם שיוכל להתחרות במלאך המשחית שנברא מהעבירה, וכזה מליץ יושר שתהיה מצווה בשלימות כמו העבירה זה אין לנו לעצרו.

באין מליץ יושר מול מגיד פשע תגיד ליעקב דבר חק ומשפט וצדקנו במשפט. יש ע"ז ביאור מאוד יפה: הנה בגלל שבאין מליץ יושר היינו שאף אחד לא מליץ עלינו יושר וכולנו עדים אותו לחובה. אזי תגיד ליעקב דבר חק ומשפט, ומהו החוק והמשפט? שסנהדרין שכולם חייבו הר"י פטור. לכן וצדקנו במשפט.

ותראה לפניך עקידה שעקד אברהם את יצחק על גבי המזבח.
למה כתב שנקעד ע"ג המזבח וי"ל שמסתבר שהמזבח היה י טפחים ורחב ד"א ואברהם קיים כל התורה, והמעשה הזה נעשה ביו"כ ובודאי אברהם לא עקד לפני המזבח כי היה עובר על איסור הוצאה מרה"ר לרה"י, לכן דייק שעקד על המזבח. ולכן הוצרך גם לומר שהאלי ששמצא נאחו בסבך בקרניו כי בלאו הכי יש בעיה של צידה וכעת הוא ניצוד ועומד.

לפני שתקיעות אנחנו אומרים למנצח לבני קרח מזמור.
הטעם שכתב המזמור היה בדוקא בשעת השאי, ברגע הנשגב והמרומם ביותר בר"ה, (למרות שיש הרבה מזמורים אחרים שמוזכר בהם שופר), אומר רבי דוד פוברסקי, שהמזמור הזה מלאך את כולנו איך צריך להתנהג בזאת שעה גורלית. כי הנה רוב בניא' יש להם הרבה חטאים, וכשמגיע ראש השנה יש להם כזאת הרגשה רעה, האם אני אחזור שוב, הרי אני סו"ס רואה שאני לא עומד בזה, מה אני, שקרן?! והתשובה לזה היא ממעשה דבני קרח, שהיו

חיוב הזריות בעשית תשובה כותב רבי אהרן קוטלר בספר משנת אהרן, מה נוראה חמורו התביעה עלינו, אם אנו מתאחרים מן התשובה אשר כל הניבאים טובעים עליה, והתורה הזהירה מאד עליה, וביחוד בימי הדין, וכל מה שיזדרז כן יעשה הכל בנקל יותר. (משנת אהרן מאמרים ח"ב עמ' ריב). כותב החפץ חיים: ודע עוד, דבעניני תשובה אין מספיק לו במה שלא

מראשי המרד במשה ובתורת ה', והם סחפו אחריהם בשיא רשעותם את קהל ה', והם, שעברו עוון הכי חמור בהיסטוריה (שהקב"ה לא מחל להם אפי' על יונק שדיים) שבו בתשובה ברגע האחרון ונצלו מאסון כבד ונורא, יש כאן עידוד גדול לחזור בתשובה אפי' כשנראה שהסיכויים אפסו וכבר מאוחר. ולכן אומרים דווקא מזמור זה.

לשמוע קול שופר:
הנה מצינו בהלכה שצריך לכסות השופר בשעת הברכה (א"ר. מטי"א ועוד) והטעם בה', ואמר האבני נזר, משום שבברכה על השופר מברכים לשמוע קול שופר ולא לתקוע בשופר, ואפשר שהוא בושט השופר שהברכה היא על הקול, וקעין שמצינו שמכסים החלות בשעת הברכה על היין משום בושט החלות. חתם נזר.

בחצוצרות וקול שופר הריעו לפני המלך ה'. יש לדקדק מה טעם נכתבה בשופר המילה **קול** שופר בשונה מבחצוצרות שהזכיר רק הכלי בלבד? וי"ל שהמשך הפסוק הוא לפני המלך ה', והנה השופר רק מעורר דעת אילו של יצחק וזה לא נצרך בבית המקדש לפני ה' כי שם היה מקום העקידה ואין לך תזכורת יותר מזה, ואילו קול שופר מעורר זכות קבלת התורה (רס"ג הובא בחכמת שלמה תקפו) ולכן צריך להזכירו במקדש. חתם סופר.

והיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד.
יש לפשט ד"ע ע"פ ר"ה יז שינ' מידות של רחמים נפתח ב' ה' ה', כי ה' הראשון הוא על קודם החטא, ולמה צריך כפרה על קודם החטא כי הוא כפרה על ע"י שהקב"ה מצרף בזה מחשבה למעשה, ולכן כשיהיה ה' למלך על כל הארץ ויתבטל הע"ז אזי ה' יהיה אחד ושמו אחד כי אין חטא של ע"י אז היג מידות ישרו רק ה' אחד. עיני שמואל.

מלך מוחל וסולח לעוונות עמך בית ישראל ומעביר אשמתיו וגו'.
יש להקשות מדוע מבדלים בין האשם לעוון, היה צריך להיות כתוב לעוונות ולאשמות בית ישראל, ולמה הבדיל ביניהם? וי"ל, אומר המשך חכמה, שמצינו ברמב"ם מעשה קברונות א ד שכתב שאשם אינו מכפר בציבור אלא ביחיד כי אין אשם בציבור ולכן לא הזכיר אשמתנו ביחד עם העוונות שאינו בציבור.

הגמ' ברה"ב אומרת למה תוקעין ומריעין כשהם יושבים, ואח"כ כשהם עומדים שוב תוקעים ומריעים. מתרצת הגמ' כדי לערבת את השטן ואומר שם רש"י שלא יטטין. וכשישמע שישראל מחבבין את המצוות מסתתמין דבריו.
ויש להבין האם בגלל שישראל מחבבים את המצוות מסתתמים דבריו וכל אפרשות לקטר על עם ישראל? מתרץ הרע"א ע"פ חז"ל (יומא פו.) שבתשובה מאהבה זדונות נהפכים לזכויות. וע"כ כשהשטן רואה שישראל מחבבין את המצוות היינו שמקיימים את המצוות מאהבה מסתתמים טענותיו כי הוא לא רוצה לומר את פשעי עם ישראל כי זה נהפך לזכות.

הגמ' ברה"ב לב: אומרת מפני מה אין ישראל אומרים שירה ברה"ה ויו"כ, כיוון שאפשר שמלך יושב על כסא דין וספרי חיייו וספרי מותים פתוחים לפניו וישראל אומרים ישירה?
וקשה הא קי"ל להלכה שאוכלים ושותים ושמחים ברה"ה וכן מסתפרים בער"ה כדי להראות שאנחנו בטוחים בחסדו ית', וד"ז הוא שסירה לעניין זה ששירה אנונה לא אומרים וי"ל, אומר הרב אלישבי, ע"פ הפסוק ואני בחסדך בטחתי יגל ליבי בשיועדת, היינו שאנחנו בוטחים בקב"ה, אבל 'אשירה לה', מתי אנחנו שרים לה' רק כי גמל נלק, רק כשהגיעה הישועה. ולפי"ז הכל מיושב אנונו צריכים לעשות הכל כדי להראות שאנחנו בטוחים בחסדך, לאכול, לשתות, לשמוח, להסתפר, וללבס את הבגדים. אבל השירה תהיה רק אחרי הישועה.

וארטים פרשת האזינו

לב ג. כי שם ה' אקרא הבו גודל לאלוקינו.
וברש"י מכאן אגרו שעונים בדרך שם במקדש וכי"ה בימות א"ז. ויש להקשות שבתענית טז. וכן הוא בסוטה מ: איתא לדעת רבי דילפינן שאומר ברוך שם בדיק משנמיה ט ה ויברכו שם כבודך ומרומם וגו', ובש"מ צריך פסוק זה, כשכאן נאמר בתורה להדיא ללמוד דיו"ז? וי"ל דרבי יהודה בברכות כא. יליף דברכות התורה מהתורה ילפינן מכאן כי שם ה' אקרא, ולכן בשביל ברוך שם הוצרך ללמוד מנמיה. והנה נחלקו הרמב"ם והרמב"ן בספר המצוות אי ברכת התורה מהתורה או מדרבנן, ונראה דנחלקו בדעת רבי ורבי יהודה הנ"ל.

לב ג. כי שם ה' אקרא הבו גודל לאלוקינו.
איתא בחז"ל (מדר"ר כאן) שכאן משה ברך ברכת התורה. ויש להקשות למה רק כעת הוא ברך ברכת התורה? וי"ל שעד כאן התורה שאמר היתה דיבור השכינה מתוך גרונו של משה, ואילו פרשת האזינו אמרה משה מפי עצמו, ולכן כאן שאמר מפי עצמו הוצרך לברכת התורה. אבני נזר.

לב ד. קל אמונה ואין עול.
אומר רש"י קל אמונה לשלם צדקים צדקתם לעולם הבא, ואין עול לשלם לרשעים צדקתם בעוה"ז. ויש להקשות הא הטעם שאין משלמים

מאמרי מוסר וסיפורים מענייני היום

יעשה העבירה עוד הפעם, אלא צריך לשוב לפני ה', דהיינו להתודות לפניו, ולהתחרט על העבר ולקבל על להבא שלא ישוב לכסלה עוד, ויזהר עצמו לזה, ולא יאחר אף יום ויזמן אחר כך איזה סיבה שלא יוכל לשוב. ב' על איחור התשובה גופא יהיה עונש בפני עצמו. וראהו ממה דאיתא בגמרא (יבמות מח:) מפני מה גרים מעוניין בזמן הזה מפני ששהו עצמן להכנס תחת כנפי השכינה. הרי אפילו עובד כוכבים,

ימים נוראים תשפ"ז

לצדיקים בעוה"ז הוא מפני ששכר מצווה בהאי עולמא ליכא כי השכר הוא גבוה מאוד ואין אפשרות כלל לשלם כל בעוה"ז וא"כ איך לרשעים אפשר לשלם: מתוך החי"ח ע"פ פסחים נ: רבא רמי כתיב כי גדול עד שמים חסדך וכתוב כ גדול מעל שמים חסדך הא כיצד כאן בעושים שלא לשמה כאן בעושים שלא לשמה, וא"כ רשעים שעושים שלא לשמה השכר שלהם הוא מתחת השמים ושויך לשלם להם כי עושים בשביל צרכי מתחת השמים, משא"כ הצדיקים.

לב ז. זכור ימות עולם בינו שנות דור ודור.
שאל אביך ויגדך זקינד ויאמרו לך.
יש לדקדק למה זכור ימות עולם אמר בלשון יחיד, ואילו בינו שנות דור ודור הוא בלשון רבים. וכן שאל אביך ויגדך הוא בלשון יחיד, זקנד ויאמרו לך הוא בלשון רבים. וי"ל, אומר רבי יונתן דייוד, ע"פ חגיגה יא: דאין דורישין במעשה בראשית בשניים רק ליחיד, וא"כ זכור ימות עולם הוא מעשה בראשית וכתב ביחיד, וע"ז נאמר שאל אביך ויגדך ביחיד, ואילו שנות דור ודור זה על המשך הדורות, וזה שרי ברבים לכך כתב ויאמרו לך.

לב מא. אשיב נקם לצרי.
אומר רש"י שמכאן ילפינן שאפי' אחרי שהקב"ה זרק את החץ הוא יכול להשיבו. ובשונה ממידת בשר ודם. וההסבר הוא דהנה איתא בתענית כט. ששריפת בית המקדש התחילה בשלהי תשעה באב ועיקר הדליקה היתה ב'י אב. ואמר רבי יוחנן אילו הייתי באותו הדור הייתי קובע את הצום ל'י באב. ויש להקשות ע"י' שמו ר"י בעצמו ס"ל אשו משום חציני, וכמאר הנימוקי"י שכמו חץ ברגע שיצא מידו נגמרה המלאכה ה"ה באש ברגע שהדליק נגמרה מציוד כל פערות הדלקה. וא"כ אילולי דברי רש"י היה קשה על רבי יוחנן מדוע היה קובע את הצום לעשירי הרי אשו משום חציני, וממילא התחלת הדליקה כבר קבעה שהמלאכה נגמרה בתשיעי וא"כ הומן לצום הוא בתשיעי? ולפי רש"י כאן ניחא, כיוון שרק בבשר ודם נאמר הדין שכשהחץ יוצא מידו אי"א להשיב, משא"כ אצל הקב"ה אפי' כשחץ יוצא מידו הוא יכול להשיב, והרי את ביהמיק"י הקב"ה שרף בעצמו כדאיתא בב"ק ס: לפיכך אמר ר"י אני הייתי קובע זאת לעשירי. האדמו"ר רבי משה מבואיא הי"ד.

וארטים ליום כיפור

מלך מוחל וסולח לעוונותיו ולעוונות עמו בית ישראל ומעביר אשמתיו בכל שנה.
וקשה מדוע אין כוללים הכל יחד מוחל וסולח לעוונותיו ולאשמתיו? וי"ל דכתב הרמב"ם (מעשה הקברונות א ד) שאין קרבן אשם בציבור אלא ביחיד ולכן באשמותיו לא הוסיף בית ישראל. משך חכמה.

הנה ידוע שמצוות תשובה היא מצווה גדולה ונשגבה וע"י נמחלים כל עוונות האדם והוא נהפך לנקי.
ולפי"ז תמה הנובי" (אורח קמא לה) למה לא מועילה התשובה לחוטא שעב, גם כדי לפטור אותו מעונשי ב"ד של מוט, שהרי הדין הוא שאדם שמחלל שבת לא יעזרו כמה סיגופים ותעניות תשובה שיעשה, בכל מצב יסקלו אותו, ולמה? הרי נתפרר לו הכל בתשובה ויש דין שנקי וצדיק לא תהרג. כי שם הרבה תרוצים לשאלה הזאת, נביא כאן את תשובת רבי צדוק הכהן ואלו דבריו, שמטרת העונש היא לא רק לכפר, אלא גם להרחיע אנשים שלא יעשו עבירות. ואם התשובה תפטור גם מעונש בי"ד, אזי לא תהיה לחוטא מספיק הרתעה, בשל הידיעה שיש דרך להיפטר מהעונש ע"י תשובה.

נאמר לגבי יו"כ (ויקרא כג לא) כל מלאכה לא תעשו, חוקת עולם לדורותיכם.
ובפסוק לב. לגבי צום כתוב **וענייתם את נפשתיכם ולא כתוב חוקת עולם לדורותיכם.** אומר האור שמוז' הזה מרמז לגמ' מויק"ח. שבעת חנוכות בית המקדש ע"י שלמה המלך באותה השנה לא צמו ביו"כ משום חנוכת בית המקדש אבל מלאכה לא עשו. וזה מרומז בפסוק שלפינו לעניין מלאכה לא לחוקת עולם, אך לעניין צום זה לא לחוקת עולם.

וסלחת לעווננו כי רב הוא.
יש להקשות האם בגלל שעוונותינו רבים לכן וסלחת לעווננו, ריבוי העוונות הוא סיבה לסלוח? וי"ל, אומר רבי יונתן איבשיץ, שנהנה נפסק בשו"ע כמו ש' שפודה בקנס ואח"כ באו עדים פטור. והרי מבואר בגמ' (חגיגה טז.) שכשאדם מתוודה על מעשיו יש שני מלאכים שמעידים ע"י, וא"כ זה נקרא מודה בקנס ואח"כ באו עדים, ולפי זה צ"ל פטור, דאם נאמר כשמואל לא צריכ' להיות חייב. וזה אנונו אומרים כי **רב** הוא, כי נפסקה הלכה **כרב** שפטור ולכן תחוס עלינו ותפטור אותנו.

על חטא שחטאנו לפניך בידועים ובלא יודעים.
לכאורה היה צריך קודם לבקש על העבירות הקלות והיינו בלא יודעים שהוא שוגג, ורק אח"כ לבקש על החמורות שהוא יודעים והיינו מזיד? ותירץ ע"כ בעל הקיצש"ע שמובא בגיטין ז. שלצדיק אין הקב"ה מביא תקלה גם לא בשוגג, ולכן הסדר שנתת הוא לפי סדר עשיית החטאים. קודם נכתב החטא של יודעים שהוא חטא מבזיד משום שרק לאחריו נעשה החטא של הלא יודעים שהוא בשוגג.

אף שאינו מחוייב מן התורה להתגיר, מכל מקום משעלה בדעתו להיות שומר תורת ה' להיות נלוא אלין, לא היה לו להתאחר, על אותו כמה וכמה איש הישראלי שעמד על הר סיני ואמר כל אשר דיבר ה' נעשה ונשמע, על אחת כמה וכמה שאין לו לאחר לשוב לפני ה'. רבי יצחק בלאזר כותב אם האדם אינו חוזר בתשובה בעשרת מני תשובה, אם כן הרי הוא במרד בביכול נגזו יתברך, שעומד בחטאו אף

שהקב"ה פותח בעצמו כביכול לפניו את דלתי התשובה. ולפי זה מובנים דברי הרמב"ם מדוע הבינונו רק אם יעשה תשובה יכתב לחיים, ולא יעזור לו שיעשה מצוה אחרת, אף שבאמת אם יעשה מצוה אחת ולא יעשה תשובה יהיו זכויותיו יותר מעונותיו, אבל יהיה לו עון על כך שלא עשה תשובה, ועון זה יותר חמור מכל המצוות שיעשה, משום שהוא כמורד במלך, שהרי המלך המציא את עצמו אליו כמיי"ש דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב ולכן חייה הוא לעשות תשובה, שאם לא כן ודאי שהיה עונותיו מרובות מזכויותיו, כי אין אפשרות שעל ידי עשיית המצוות יגדלו זכויותיו, כיון שיש לו את העון החמור של לא עשית תשובה, ומי שאינו שב עתה הוא ודאי פושע גמור ולא תעזור לו שום תחבולה אחרת להנצל מן הדין רק על ידי תשובה.

החתם סופר היה מעורר בדרשותיו על אותם אלו האנשים שבמי חודש אלול, מרבים בתפילה באמירת תהלים בלילות תורה ובקיום מצוות ומנהגים שונים, אך את עיקר העיקרים אינם עושים הם אינם חוזרים בתשובה. והביא על כך משל למה הדבר דומה, לאדם שביקש לנפוש במקום מרגוע, ושם את פניו לעיריית נופש, הוא הגיע לפאתי העירייה ומצא שם בקתה רועה, דירה סרוחה ומעופשת, ושכר בה דבר במחיר יקר, עד מהרה נחל מפח נפש נורא, החום היה ללא נשוא, הזוהבים של החדר, והפנפושים עטפו את המיטה בהמנוניה, הגם לא היו ראוים לשייטה, והאכל זוועה. נס האיש מהבקתה המחניקה לשאוף אויר צח, הגיע אל מרכז העירייה, ואורו עיניו, היו שם שבילים טובלים בתיג נאים ומרווחים הפנויים להשכרה, הוא פגש בנפגשים שהחילו את החדרים המאוררים ואת השירות האדיב, וסיפרו על ארוחותיהם מעדני מלכים. שב הלה אל הבקתה בהחלטה נחושה ואמיצה לטוול את צרותיו ולשכור דירה במרכז העירייה, נבהל המשכיר וחרד לרווח הנאה העומד לחמוק ממנו, ושאל אותו אמור נא לי, מה מצאת שם שאין לך כאן? סיפר לו האורח על המעדנים שהאורחים מקבלים בכפר במחיר שהוא מקבל כאן את ארוחות העוני התפלות. לא ידעת שאתה אוהב אוכל כזה, קרא המשכיר, מעתה הוא יושג לך בשפע, לא עמד האורח בהפצרות ונשאר שם, והמארח עמד בהבטחתו, אבל איזה טעם היה למאכלים ברחם הנורא והמבהיל, בקרב ענני הזוהבים הסטורדים, לרחם הביוב העולה על גדותיו וריקבון העובש הנודף מהקירות. זהו המשל. והתמשל אמר החתם סופר' מרגע הוא לאותם האנשים שנפלו בפח היצר הרע, והם מתאכסנים בדירתו העתיקה והמעופשת, כאשר עיניהם נפקחות בחודש אלול בימים של חשבון הנפש, והם נוכחים לדעת שבחרו לעצמם מקח רע, הם רואים במדורם של הצדיקים כמה רבה השמחה במעונם, אשירהם ואשרי חלקם, ומתאווים לעקור לשם את דירתם, אבל היצר הרע אינו מסכים לשלוט את טרפו מיד, והוא מפתה אותם בלשון חלקלקות שימשיכו להתגורר בביתו, והוא יביא להם מטוב מאכלי הצדיקים, היינו שיניח להם לומר תהלים ובקשות, ללמוד תורה ולקיים מצוות, ומנהגי ישראל, אך אותם השוכרים לא מעלים על דעתם, שהם עדיין מתגוררים באותה בקתה עלובה ומעופשת, את העיקר הם זנחו, הם לא עיניו דברי הרמב"ם בהלכות תשובה שעיקר תחילת התשובה לבקר את לשפר את מעשיו להבא.

מעשה זה היה רגיל רבי משה גלאנטי לספר בעשרת ימי תשובה כדי לעורר הלבבות לתשובה וזה לשונו : סיפר לי הרב שלמה אלקבץ בשם זקן אחד מאנשי קשטיליאה שהיה שם אחד רשע פרץ מעמנו, שלא הניח עבודה רבי שלא עבדה, ותועבה של עשה, ורצח וגנב וגזל ונאף ואכל נבילות ומאכלות אסורות, והלשין, והיה עשיר, וידו תקיפה עם האומות. ויהי היום ויצא הרב הגדול המקובל רבי משה דיליאון מבית מדרשו ותלמידיו הלכו אחריו, ופגע בו אותו רשע, ואמר לו : שלום עליך אדוני החכם, אמר לו הרב : אתה שלום אמר ה' לרשעים, ולא רצה להסתכל בפניו. באותה שעה נכנס בו רוח טהרה, ותפס בכנף גדול של הרב, ואמר לו, אדוני החכם, אם אני חוזר בחשובה יש לי כפרה? אמר להרב : אוי, לך רשע, מה תשובה תספיק לך שנתחייבת ד' מיתות בית דין לאין מספר, אמר לו : ואם אני מקבל עלי אחת מהארבע מיתות בית דין יש לי כפרה? אמר לו כן. אמר לו אדוני החכם השבעה לי בהשי"ת שכבודך בעצמו יבוא

אחרי להביאני לגן עדן, ונשבע לו הרב, ואמר לו תקבל עליך מיתת שריפה, שאשליך לתוך פדן פתילה של עופרת רותחת, אז אני ערב כל שבאידך עלך עמי במחיצתי, וקבל עליו היהודי לעשות כן. מיד הלך לבית המדרש של הרב, ולא חזר לביתו, ועזב את אשתו ובניו וכל הונו שקיבץ באיסור, ועמד שם בבכיה ותענית ובשק ואפר, ולא הסתכל עוד בפני אדם שלושים יום. לאחר השלושים יום צוה הרב שביבאו לפניו מטה שמוציאין בו את המתים, וכל כלי הקבורה ויעמידוהו לפני הבעל תשובה וכן עשו, וצוה הרב שביבאו לו תכריכין וביבאו אותם, ואחר כך ירד הבעל תשובה לטבול את עצמו במי מקוה, והתוודע שם בבכיה ועלה וסתתף ולבש אותם, והושיבו על המטה וכלי הקבורה מונחים לפניו. אחר כך נכנס רבי משה דיליאון ואמר לו : עדיין אתה עומד במחשבתך הראשונה? וצוה החכם ר' משה שביבאו עופרת והביאו, והיה מנפח תחתיו במפוח של אש עד שהותך העופרת היטב ואחר כך לקח את זה האיש והושיבו על פסל קטן, ולקח מטפחת קטנה וקשר אותה על גבי עיניו, ואמר לו : התוודה על כל עוונותיך לאלקינו, וקבל עליך עול מלכות שמים בלב שלם, ואמרו : שמע ישראל וקבל עליך המיתה, חלף עוונותיך שהכעסת כל ימך לבוראך, ועשה הבעל תשובה ככל אשר צוה הרב, ובכה בכיה גדולה ומרה עד מאד, והיו עומדים שם סביביו קיבוץ גדול מזקנים ותלמידי חכמים. ואחר כך אמר לו הרב : פתח פיך ואשליך בתוכה את העופרת הרותחת ותמות על קדושת שמו הגדול, מיד פתח הבעל תשובה את פיו והטת את עצמו לאחוריו ופער פיו בלבי חק, וכל העם עומדים סביביו, אז לקח הרב כף מלאה דבש והשליך אותה לתוך פיו, ואמר : וסר עונך וחסאתך תכופר. מיד תתחיל הבעל תשובה לצעוק בקול מר, רבי... למען השם, מה זאת עשית לי? למה זה רמיתני? הרגני אל הרג ואל ראשם ברעתי באבוד נפשי. למה אתאוא עוד אל החיים מאחר שעשית לי כך עבירות. אי"ל הרב אל תירא ואל תחת כי כבר רצה האלקים את מעשיך, מאותה פעם והלאה לא זו מבית המדרש, וכל מי היה יושב בתענית ובתשובה גדולה, ולא פסק פומיה מנרסא.

איאת בנאמ דבי אליהו שהקב"ה יושב ומצפה להם ישראל שיעשו תשובה יותר ממה שמצפה האב לבנו, והאשה לבעלה כדי שיגאל אלה ויבנה להם בית המקדש. וכתב על זה רבי חיים פלאגיי בזה הלשון : האמתני כי אדבר, שבכל פעם שאני קורא המאמר הנכבד הזה, עיני עיני יורדה מים, יתכן שמלך הכבוד אלקי עולם ה' הוא יושב ומצפה לנו שנחזור בתשובה, כדי לעשות עמונו כל טובות שבעולם, ואין איש שעל של לב, ואם בבנו התביב לו, יאירע לעת ערב שאחרי לבא, אזי האב עיניו כיונים, משגיח מן החלונות מצוץ מן הצריכים, מתי יבוא בנו, וכן אשה שהלך בעלה למדינת הים, כמה צער יש לה עד שתראה פני בעלה, וזה צער השמים. ואם הקדוש ברוך הוא סובל שיעור זה הצער לעינו, עד מה אנחנו ישינים בתרדמה גדולה כזאת ואין אנו חוזרין בתשובה שלימה? אהה!! ה' אלקים תן בלב עמד ישראל לשוב בתשובה שלימה לפנך, ולכן צריך לנצל מימים אלה לחזרה בתשובה, להתקרב לאבינו שבשמים ואפילו יהודי שאכן ירד מטה מטה רח"ל, שיידע שגם אליו באה הקריאה של חיבה בימים אלו מאת הקב"ה, אשר כביכול פוּשַׁט ידו לכל יהודי אפילו אם נתדרדר כבר למטה, ואומר לו בני אהובי חזור אלי, ותקרב אצלי כי ימינך פשוטה לקבל שבים. ואדם המנצל הזמנה זו ומיד תופס ואוחז ביד אביו שבשמים הפשוטה לקבל באהבה, אין די מילים לתאר, השמחה גשורה אדם זה בשמים, ואיך שהקב"ה שמח עמו, והוא נעשה אהוב לאביו שבשמים כבן יחיד החביב לאביו אהובו. וכדי להבין ולקבל קצת השגה איך שיהי, נלומר על יהודי אשר הכעיס את אביו שבשמים שנים הרבה, ועכשיו ברעו אחר יכול להיות אהוב להקב"ה כבן יחיד, אשר דבר זה לכאורה אינו מובן בהשקפה ראשונה, ביאר זאת רבי מנחם נחום ליברזון אב"ד יאס מחשובי חסידי שטטנשט בואן: הנה כותב הרמב"ם גדולה תשובה שמקרבת את האדם לשכינה וכו' ואמ"ש איש זה תשובה לפני המקום, משוקץ ומרוחק ותועבה, והיום הוא אהוב ונחמד, קרוב וידיד, וממשיך שם הרמב"ם אמש היה זה מובדל מה' אלקי ישראל צועק ואינו נענה, עושה מצוות וטורפני אותו בפניו וכו' והיום, הוא מודבק בשכינה וכו' צועק ונענה מיד וכו' ועושה מצוות ומקבלין אותו בנחת ושמחה, ולא עוד אלא

הארות בענייני ימים נוראים והעבודה בימים אלו. ערוך בדרך שאלות ותשובות

זה החרדה הרצויה אלא יפנה לדברים הגורמים לשמחה, ומכוחם יכנס מחדש לתודת יום הדין מתוך צלילות הדעת ושמחה פנימית ואמיתית.

שאלה: בימים נוראים כשהשליח ציבור מגיע בקדושה של מוסף למילים איה מקום כבודו ומאריך בתיבת איה ישנה תפילה שמבקשים שהקב"ה יתן לנו אחד משלושה דברים, עושר, בנים צדיקים, רוח הקודש, האם בקשות אלו אומרים בפה או רק בהרהור: **תשובה**: כתבו הפוסקים שאין לומר תפילה זו בפה, אלא רק בהרהור ומחשבה, והביאו שהטעם הוא ממה שכתב הבית יוסף שארבעה מלאכי חבלה עושים דין כמפסיקים בין קדוש לברוך, ולכן אין לומר תפילה זו אלא בהרהור.

שאלה: מה אפשר לעשות כדי שנוכל לגשת לראש השנה עם הרגשה שאנו מסוגלים לבוא לפני ולויתו בו כי הרי לא יצדק לפנך כל חי? **תשובה**: המשגיח רבי משה אהרן ברוורמן כתב במכתב לבנו שמקובלנו מרבותינו שעל אף שבאמת אין לנו את היכולת לעמוד לפניו בדין, אך כשאדם מגיע עם הבנה שהוא לא מרוצה מהמצב שלו, וזה לא לרצונו או עצמו יכול לשמש שביבול לצד זכות לזכות בדין.

שמתאווים להם. והקשה רבי נחום שאינו מבין איך זה יכול להיות. תאור בעצמכם הנה עומד כאן מצד אחד יהודי צדיק, עובד השם ששיביר כל עצמותיו עבור עבודת השם יתברך כל ימי חייו, ומצד שני עומד בעל עבירה גדול שרח"ל כבר עבר על כל עבירות שבעולם, כל ימיו, ובסוף ימיו חזר בתשובה ועליו אומרים לשונות מופלגים כאלו כמו הראשון, ועוד יותר אהוב נחמד, קרוב וידיד, ומקבלים מצוותיו ומתאווים להם, איך זה יתכן אתמחה? אכן המשיך רבי נחום ואמר: הרי אתם יודעים מה שהיה עם בני, (היה לו בן הרושע שבמים ההם נאבד ונחטף בין העמים רח"ל הוא הושפע מהקומיניסטיזם והלך בעקבותיו וסר מן הדרך.) הנה חשבתי ואדות בני אלה צער עמוק יש לי ממנו והגעגועים העצומים שיש לי עליו שיחזור בתשובה יבוא אלי, והנה דמיתי בעצמי, אלו היה הוא עומד עתה כאן מחוץ לביתי, ודופק על הדלת, ואני שואל מי דופק? ושווע, אבא זה אני... בנך ... ואני פותח את הדלת ורואה אותו, והוא ניגש אלי ואומר רק מילים אלו אבא אני רוצה לחזור הביתה ולהיות טוב איהז שמחה והתרגשות איוו אהבה וחיבה היה מתעורר בלבי אל בני, איך הייתי מתבקן ומנשקו, והמשיך ותיאר בהפלגה יתירה כמה וכמה ביטויים של אהבה וחביבות שהיה לו אל בנו, והמשיך חשבתי בעצמי של אדם חדרב כן בנן אדם, שהוא בסך הכל רק שור ודם שאע"פ שנאמר כרחם אב על בנים, אבל מקום סוף סוף גם זה הוא בהגבלה, כי הלא בשר ודם הוא כולו מוגבל, אם כן ק"ו וכל שכן אצל השי"ת שהוא ללא גבול ומידה, ודאי אם יהודי שב אליו ואומר לו אבא אני רוצה להיות מעכשיו טוב, איהז שמחה עצומה נעשית על ידי זה בשמים וממלא מובן איך נעשה יהודי כזה בין רגע אהוב נחמד קרוב וידיד וכו'.

סיפר הרב אורי זוהר שבתחילת דרכו בחזרה בתשובה, התנייעץ עם רבו כיצד ינהג בשבת הראשונה לחזרתו בתשובה, האם ללך להתפלל בבית כנסת וכו' הרב אל הניח לו ללכת לבית כנסת, כיון שבשבת התפילה ארוכה ואינו רגיל בתפילות, אלא יעץ לו להשאר בבית כל השבת, וכך עשה. לפני שבת קנה פגימה חדשה ופיצוחים גרעינים שסטוקים וכו' ובשבת לבש את הפגימה החדשה וישב ופצח גרעינים וכו' ובשבת שניה הלך לבית הכנסת לשעה אחת בלבד, ובשבת השלישית הלך לבית הכנסת לשעתיים, וכו' ובי"ה לאט לאט עלה ונתעלה בתורה ובמצוות, אך התנאי החשוב בדרך זו היא שכל צעד וצעד בחזרה בתשובה יהיה יציב וחזק לא רופף ומתנדנד פעם כך, פעם כך, כפי שאמרנו חז"ל פתחו לי פתח כחודו של מחט ואפתח לכם פתח כפתחו של אולם חז"ל לא ידעו דוגמה של פתח של מחט ולא דבר אחר, ללמדנו שהפתח צריך להיות יציב וחזק, כדוגמת המחט העשויה מברזל ופלדה. כל אחד בימים הנוראים מקבל על עצמו קבלות התחזוק, והנה כל שנה אנו מקבלים קבלות, וכשמגיע הימים הנוראים אנחנו שוב נמצאים באותו מקום ובאותו מצב היכן שעמדנו שנה שעברה וגם שנה שלפניה לא השתנינו כלל מדוע ?

מי שלא שם על לבו וחוזר בתשובה בימים אלו דומה הוא לסיפור שסיפר הרב נסים קטן, שביקר פעם במחלקת ילדים בבית חולים וראה ליד קוטן שהיה קטן משחק בשבילת כל הזמן והיה נראה יותר בריא מכל הרופאים והאחיות יחד. הוא ניגש בשקט אל האחיות ושאל מה הילד הזה עושה כאן הוא נראה בריא יותר מכלום, עוד מעט כל הנוחכים יהיו חולים בגללו, הוא העיר בחיוך. אבל האחיות הביטה בו בעיניים עצובות ואמרה בשקט אילו היית יודע ממה הוא סובל מיתחלה נכדה יחד עם האחיות שלו, והיא המשיכה הילד סובל ממחלה נדירה שהיא מזור ותורפה שביבול הוא בסכנה מיידית. כעת מספר הרב יגן הוא התבונן על הכל בצורה שונה, הוא ראה את ההורים עומדים בצד עצובים מאוד הוא ראה את הדאגה על פני הרופא כל פעם כשראה את משובותיו של הילד, היחיד שלא נראה מודאג כלל ועיקר היה הילד, והשאלה היא למה? התשובה פשוטה למדי. הרופא, האחיות וההורים מבינים את המצב, אבל הילד שעוד תקופה קצרה כבר לא יהיה בין החיים לא מבין. הדברים אמורים לעורר אותנו לא להיות שאננים כאותו ילד אלא להבין את התסבוך בו אנו נמצאים.

שאלה: הנה ידועים דברי הגר"ח מוולאז'ין שבר"ה יש לבקש רק על מלכות ה', וכדברי היוזר שאלו המבקשים חיים ומזונות הם ככלל האומר הב הב ושוכחים את שמו המחולל של ה'. השאלה היא האם גם בזמנינו כך צריך לנהוג? **תשובה**: מתפקידנו בר"ה הוא להמליך עלינו את הקב"ה, והיינו שכל מטרותינו בעולם זה לעשות רצונו יתברך, ואני כלום, וכל הצרכים שלי מתגמדים כשזה מתגשם ברצון ה'. רבי ישראל משלנט חידש לנו שדברי היוזר אמרו רק בדורות הראשונים, אבל בדורינו שאחד שיש לו קצת קשיים בפרנסה הוא כולו טורד בזה, אפי' אם נבקש על דברים גשמיים כפרנסה ובריאות זה המלכה של הקב"ה, כי אנחנו מרגישים שהקב"ה היום קובע את עתידנו וזה גופא המלכה. משא"כ בדורות ראשונים שאנשים היו יכולים להתרכז במלכות שמיים ולשכוח מכל העולם. וברור שצריך לבקש שה' ימלוך ולשמוח במלכותו אבל החידוש הוא שגם בקשה על צרכים פרטיים היא מלכות, משום שמבעינינו בזה את ההכרה שרק הקב"ה יכול לעזור לנו. **ומותר וצריך לבקש בקשות פרטיות אפי' בפה ובשבת**, כן פסקו החזו"א והרב אלישיב. וכתוב רבי שלמה קלוגר

שאדם שרואה שחרדת הדין מביאה אותו לבחלה, ידע שאין

שהדרך לקבל שנה טובה ומתוקה זה ע"י שאנו נאמין בכל לב שהקב"ה יכתובנו לטובה.

שאלה: מתי האדם מבקש בקשות פרטיות? **תשובה:** לבד מהמקומות בהם מוזכר להדיא יזכרנו לחיים' וכו' יבקש לפני יהיו לרצון הנאמר בסוף אלוקי נצור. ולפני שמבקש יודה על מה שקיבל כל השנה, ויבקש שהקב"ה יחון אותו במנתת חנינם ויתן לו לעשות את תפקידו בעולם הזה גם השנה, ללא בעיות של פרנסה, בריאות, וצער גדול בנים, ושיוכל לעבוד את ה' בלי הפרעות. עוד זמנים מסוגלים מאוד לקבלת התפילות הבאנו בשבוע שעבר: ברכת כהנים שאז התפילה מתקבלת אפי' שלא הולך בחקות ה'. וכן בפתחת הארון, ובהגהת התורה.

שאלה: האם בתקיעות זה זמן לבקש? **תשובה:** תקיעות הוא זמן מסוגל מאוד, שזהו הזמן שבו דנים את האדם וזה זמן של ידויו ותשובה והוא עת רצון גדול לשוב בתשובה, ואפשר אז לשוב בתשובה גם לדרים שבזמן רגיל קשה מאוד לשוב עליהם כגון מחטיא הרבים. החסידים נהגו אז לומר יי"ר המודפס, אך בישיבות (הלטאיות) לא נהגו לומר בפה כי אם להרחיר בתשובה ולהתוודות בלב. וכמובן שלאחר כל זה יכול להרחיר בקשות בלבד. ויש להוסיף שעיקר התיקון בתקיעת שופר הוא התשובה של האדם.

שאלה: במה יש להרבות בימים אלו? **תשובה:** מפורסם שכל גדולי הדורות האדמו"ריים הרבנים והחכמים מנצלים כל רגע לאמירת תהילים. הגר"יז' במריסק היה נוהג לומר תהילים במשך כל היום ברי"ה. ובאר' שביום הזה הדבר דומה לאדם שהתברר לו כי בנו שאך אתמול היה בריא, כעת הוא נמצא במצב סכנה, וכן כל געניי פרנסתו ושאר הדברים נזמנים כעת על כף המאזנים, ובכזה זמן אומרים תהילים. ובעשיית מי שיכול להספיק מחוץ לסדריו בזמנים הפנויים וודאי ראוי להוסיף עוד פרק, כי כל מעשה קטן שעושים בימים אלו משפיע המון על כל השנה. וכתבו הקדמונים שהוכח שיש ליחיד בעשייתו הוא ככוח הצבאור. (ורבי אלימלך בידרמן מביא בספרו באר הפרשה סגולה גדולה לכל העניינים בלילה הראשון של ראש השנה לומר ב' ספרי תהילים ברצף ויבקש מה שרוצה ויראה ישועות). ויש להוסיף לשעמרים עדיף מעט בכוונה מהרבה של כוונה, וישנם פרקים מיוחדים שאפשר לכוון בהם יותר ולהתחבר למילים: אם זה פרקים ששופכים בהם את לבנו ואם זה פרקי הודיה שיאמרם לאט ובכוונה.

שאלה: מובא בשם האר"יז'ל שמי שמוריד דמעות סימן הוא שנפשו טובה ושלמה. ומי שלא, סימן שנפשו אינה שלמה. יש להקשות האם אכן נפסק שמי שלא יוצאים'ם דמעות, האם נפשו אינה שלמה? **תשובה:** ירצית בשם הסטפילער נדברי האר"י' הולכים על אנשים מבוגרים שיש להם גרש, אבל אצל צעירים דמעות הכוונה היא המקסימום שהם מגיעים ודמעות הם רק כמשל, יש באלו שאצלם גרש ורוממות או כמו דמעות. (ור"ח ויטל הביא מרבו האר"י' שיש איזה רגע של התעוררות באמצע רי"ה וזה הזמן שבו דנים אותו למעלה ואז יקבל ע"ע קבלה שיכול לעמוד בה וזה ישפיע על גור דינו לטובה).

שאלה: איך אדם יכול לבוא לראות פני המלך כשהוא מלא בטארים מכל השנה, ואיך מקיים תשובה מאהבה? **תשובה:** רבינו יונה באגרת התשובה אומר שבראש השנה אדם צריך לשכוח מכל העבר ולהרגיש כאילו היום הוא נולד, היינו שאין יחס לעבר כלל, וכעת הכל מתחיל מחדש כתינוק שנולד וכך רואה אותו הקב"ה. והרגש צריך להיות אהבת ה' גדולה, שיש לנו אבא שנותן לנו מתנות בלי גבול, וישחזר לעצמו מתנות שה' נתן לו במשך השנה ויגרום לעצמו לאהוב את ה' שכל היום רק מטיב אתנו וכל מה שהוא דורש זה שנקיים את הוראותיו. וכעת אתה יכול להמליך על עצמך את הקב"ה יותר מהעבר להשתדל להיות עבד יותר נאמן, ועושים זאת ע"י קבלה אפי' קטנה, ובלבד משהו שהוא יודע שלא יגמר תוך יום יומיים. ותשובה מתוך הכרת הטוב, אז חסדי ה' בקבלת התשובה הם עד אין קץ. וזוהי תשובה מאהבה.

שאלה: לפי מה דנים את האדם? **תשובה:** הירושלמי אומר שכדינים את האדם ברי"ה דנים אותו **לפי ההתנהגות של יום ראש השנה ולא לפי מה שהתנהג כל השנה.** (ראה בהרחבה על שור א' מד) אז אפי' אם כל השנה הייתי רע, כיוון שכעת אני מתנהג כרצונה ה' אז אני אזכה בדין. אמנם זה ברור מי שהוא רע כל השנה בדרך כלל הוא לא יכול להתגבר על ה'הצ"ח' לומר איזו מילה של לשח"ר או על החזן, או על זה שתפס לו את המקום, או מי שהזיז את המזון, או אשתו שלא הכינה את הדג שהוא אוהב וכדו'. אבל מי שיש לו ימים יותר טובים ופחות טובים, יש לו מדרי הירושלמי הנייל פתח תקוה שיוכל היום להיות יותר טוב.

שאלה: מה צריך להרגיש בעשיית? **תשובה:** ידמיין לעצמו את הבן שלו או משהו אחר שהוא הכי אוהב או את עצמו נמצא על חבל תליה, ואוטוטו שמהיטט את הקרקע מתחת לרגליו ואם יעשה פעולה כל שהיא איז מחזיריני אותו לחיים, בוודאי יעשה ככל שביכולתו למנוע את מיתתו. אנחנו בעשיית תלויים ועומדים וע"י פעולה של תשובה אנחנו יכולים להינצל. פשוט שנעשה כך בטרם יהיה מאוחר.

שאלה: איך להתפלל בעשיית? **תשובה:** כתוב בחת"ס בשם הקדמונים שכל התפילות על כל השנה שנפסלו מחמת שלא כיוון טוב תלויים ועומדים על עשיית, ואם בעשיית האדם מתחזק בתפילה, אזי הוא זוכה שכל תפילה מוכרת על אותה התפילה באותו היום של כל השנה. כגון שחרית של יום ראשון מכפר על השחריתים של ימי ראשון של השנה.

לכן היצר מתאמץ להכשיל, אבל הידיעה שיכול להשיג שתפילה אחת שלו מצילה מאות תפילות עושה את זה שווה להתאמץ. ושבט שובה כתוב האר"י הנזהר בשמירתה בכבודו ובענייגוה מוחלים לו על חטאיו בכל שבתות חייו מיום היוולדו.

שאלה: מה זה תשובה? **תשובה:** כל זמן שאדם לא עושה תשובה יש חציצה בינו לקב"ה, ותשובה זה דבר שמוחק את פשעי העבר, ובכך מסלק את החציצה. ועיקר התשובה הוא ג' דברים חרטה, וידוי ועזיבת החטא (והיינו קבלה לעתיד). ונפרט: דבר ראשון צריך להתחרט על מה שעשה, וכמו אדם עושה עסקה אל טובה שמתחרט עליה, דבר שני לבקש סליחה מהקב"ה על מה שעשה והיינו וידוי. דבר שלישי והוא הקשה מהכל והוא מעכב כמבואר בראשונים. והיינו שיקבל ע"ע לעתיד לא לשוב לזה העוון לעולם, ואם היה ברור לו בשעת הקבלה שלא ישוב, אז אפי' שאח"כ שב על קיוא התשובה מועלת. ואמנם הדבר קשה אך רבינו יונה אומר רעיון קל יותר שמספיק להיות ימתייצב על דרך טוב, העיקר זה הדרך ברגע שאתה בכיוון הנכון והיינו שאתה יודע את הבעיה, ומעוניין להפסיק עם הלשח"ר והדיבור בחזרת השי"ץ ויש לך רצון ושאיפה להגיע ליעד איז אפי' שהוא עדיין רחוק אבל הוא בכיוון חיובי זה מועיל. וכשאדם מתחיל להשתנות אז נקרא שחזר בתשובה, אפי' שיועד שיקשה עליו להחזיק מעמד. זו מסרת התשובה היא לומר לקב"ה איך אני באמת רוצה להתנהג, וזה תפקידו להראות לקב"ה בעשרת ימי תשובה שאני רוצה להתנהג כך, ובמקביל יקבל ע"עו משהו שיוכל להחזיק בו הלאה אפי' מעשה קטן ועי"ז לקב"ה מקבל את התשובה.

שאלה: האם יש יום בעשיית' שהוא מיוחד משאר ימים? **תשובה:** כן. כתוב במטה אפרים שיום ח' בתשרי הוא יום מיוחד כשיש שהוא יום שאומרים בו ג' מידות. ובאלף השמן כתב שיש המתענים ביום זה. וכתוב בספרים (בני יעקב ועוד) שהוא יום סגולה והתעוררות רחמים, והוא יום מסוגל ביותר לתפילה. וכן כתוב בספרים הקדושים השומר שבת שובה כהלכתה מתכפר לו כל מה שחילל במשך כל שבתות השנה.

שאלה: סגולה ליו"כ? **תשובה:** כתב רב האי גאון שהאומר אדון עולם לפני התפילה בכוונה תפילתו נשמעת ואין השטן מקטרג עליו ובפרט ביו"כ.

שאלה: מה מיוחד ביו"כ? **תשובה:** יום כיפור הוא יום של רחמים וה' מוחל בו על כל העוונות (ע"י תשובה והוא מכפר רק למי שמאמין בכפרות) וכל השקעה הכי קטנה בדיבור ובמעשה מזכה אותו בשכר עצום. הנה אם יום אחד אתה מגיע עם המשפחה שלך לפארק, ואתה ואלה לצאת וכל הילדים יעייפם ועצבים ואין להם סבלנות ואלו אוטובוסים, ופתאום בא אליך אדם ואומר לך אני נוסע לכיוון הבית שלך, ולוקח אותך עם כל המשפחה. מדוע זכית לכך? זה בגלל שביו"כ בין מוסף למנחה אמרת עוד פסוק תהילים. אז למשל הבן שלך לא מסתדר עם התברים בכיתה, כמה צער ועגמ"נ יש לך מזה ואתה יכול לפתור זאת בקלות, ע"י עוד מעשה טוב של הארת פנים ביו"כ לבני הבית, או למישהו שצריך את זה בספסל בבייכ"י, וכל דבר הכי קטן ביו"כ, פועל הרבה מאוד במשך כל השנה כולה.

שאלה: מבואר ברוב הראשונים שדרך התשובה לבד מוידויו וחרטה היא קבלה לעתיד. השאלה היא מה לקבל לעתיד? **תשובה:** ידוע שרבי ישראל נעלם מהדבר כל האלול על הקבלה שצריך לקבל בשעת נעלמו ולחשוב כל הזמן איזה קבלה יוכל לקיים. והורונו רבותינו שצריך לקבל קבלה קטנה שיוכל להחזיק בה, ולא כדאי שזה יהיה דבר גשמי כיוון שלא תמיד אפשר להרגיש, אלא דבר מעשי. הרב שך בשיחה ידועה בערי"ה אמר שיקבלו ע"ע ברכת הגזון מתוך סידור. ורבי מיכל יהודה אמר שיקבלו אשר יצר מתוך הכתב. ומה התועלת בדברים קטנים? י"ל שאם אדם מתגבר על דבר קטן בדרך כלל הוא מתחזק בעוד דברים. וברור שהדבר הרצוי לפני יתברך שהאדם יתחזק בדבר שהוא חלש בו כגון אדם שרגיל לדבר דיבורים אסורים יקבל ע"ע קבלה בזה הדבר, כגון שיש שעה ביום שיחיה מה שיחיה הוא לא מדבר לשח"ר, שקר וכו'. כי מי שמשנה טבעו אז זה גבדד עקירה וזוכה להארת פנים מיוחדת מאיתו יתברך.

שאלה: אדם שדרך אותו כל השנה והרס לו את החיים במזיד, פשוט העלל ב' לאורך זמן, בייש אותו ברבים וירד לו לחיים האם אין מצווה לסלוח לו? **תשובה:** כדאי לו מאוד לסלוח לו, כי כמה שיותר השפיל אותך, במחילה שלך אתה יותר מעביר על המידות והקב"ה יותר מעביר לך על הפגעים ונותן לך שנה יותר מתוקה, ומה שלא תמחול לו לא יעזור לך שום דבר לשנה הקרובה ומה שתמחול לו הרווח הוא נקי לך ותזכה לישועות אדירות אפי' נגד הטבע. **ויש להוסיף** מה שכתב האליהו רבה. מי שאינו מעביר שנה מליבו ביום הכיפורים אין תפילתו נשמעת.

שאלה: החי אדם מביא שצריך בוידויו להתוודות על עוד מאות עבירות (והוא מפרט אותם שם). האם צריך לומר הכל ואי"כ הרי זה קשה מאוד? **תשובה:** הסטפילער היה מיעץ לומר בכל תפילה חלק. היינו במעריב יאמר את כל החי אדם על האותיות א-ה. בשחרית יאמר ו-י. וכן הלאה. וכך עד נעילה יאמר הכל. וכך יוכל גם לכוין יותר.

שאלה: אדם שהורגל לדבר לשח"ר ופעג בהרבה אנשים ואינו יודע או שאינו מסוגל לבקש מחילה, כיצד יוכל לפייס את חבריו? **תשובה:** דבר ראשון לומר בפה מלה שמחול לכולם (תפילה זכה). דבר גרשון אדלשטיין נוהג להביא ע"כ את דברי החוה"ל שהאדם צריך להשתדל מה שיכול ולבקש

מה' שיתן בלב הנפגע למחול לכל מי שהכעיס אותו אפי' בלא ידיעים. והוא עצמו שיתדל ככל יכולתו לעשות את כל דרכי התשובה והקב"ה יסייע בידו שאכן ימחלו לו.

שאלה: אישה שמטופלת בילדים והיא לא יכולה להתפלל בבית כנסת, וכמובן אין לה התעוררות מפקת בימים הגדולים בראש השנה ויום כיפור, מה היא יכולה לחזק עצמה? **תשובה:** רבי אליהו לויאן אמר מקובל אצלי מרבותי: נשים הנמצאות בביתן בימים הנוראים ומטפלות בילדים אינן צריכות לרוממות של בית הכנסת כדי שתפילוניהן יעלו למעלה אלא להן יש צינור ישיר עד כסא הכבוד ובמעט הזמן והכוונה שיש להן חן חן מתקרבות לעולמות הילוניים ומה שיוקח לעיבור שעות ארוכות הן משיגות ברגע קצר. והרב שטינמן זצ"ל היה אומר המטפלת בילדיה ובקושי מצליחה לפתוח מחזורו אין לה מה לדאוג ולחשוש, על השנה שתחיה לה אחרת זכות המצווה של טיפול בילדים זו מה שיוכה אותה בשנה טובה. והדברים אמורים גם על מי שלא יכול להתפלל בבית כנסת בגלל שהוא בבידוד או קשה לו לצום וצריך להיות בבית וכדו' ולא יכול להתעורר מספיק, אז אותם אנשים צריכים לדעת שכיון שהקב"ה סובב בשזה הדרך תעבור את יום כיפור וראש השנה אז זה התפקיד שלך וכמה שאתה מתאמץ זה רצוי לפני ה' מאוד מאוד. ויש להוסיף מה שמואב במטה משח נשנים על התמודות בתפילות הימים נוראים הן אינן דמות למלאכים, ואין תועלת בזה, וזה לא מנהג, זה סתם מצטערות, וזה עלול לפגוע בהן בכוונת התפילות.

שאלה: מה העצה הטבעית לעבור את צום יום הכיפורים בקלות שיוכל באותו יום להתעסק רק בעבודת ה' ולא להרגיש חלש שלא יוכל לעבדו כראוי? **תשובה:** שבעו לפני הצום ימעט ככל שיכול משתיית משקים עם קפאין כקפה וקולה, ומיומיים לפני הצום ירבה בשתייה כמעט כפול מהנצרך לו, בערב הצום יאכל ארוחת בוקר מסודרת, ארוחת ביניים קלה, וארוחת צהרים יאכל דברים מקומח מלא וכן יוסיף הרבה ירקות לתפריט, בסעודה מפסקת יאכל חלה עם טחינה וירקות וכו', אך לא יאכל במשך היום דברים מלוחים חמוצים מסוגונים ולא אכילה אלא וכן לא יאכל רוגלך ודברים מרובי סוכר למיניהם במשך היום. כמיו"כ לא יעמים ע"ע יותר מידי אוכל. וכך יהווה הדבר כהשתדלות ראויה שלא יצטרך כל היום הגדול להיות בחולשה גדולה, והחכם עיניו בראשו. **ב. העיה מהנפץ חיים להקל התענית.** ציטוט מדרך שיחה עמוד שפא': רבי אליהו דושינצר סיפר ב"יועץ" כי ה"יחפץ חיים" היה תולה פתק ישיביתו בראדיון לפני תשעה באב, ובו היה כתוב ב' דברים: **א'** עצה להקל התענית - לשתות כוס תה מתוק מאד, ואח"כ כוס שני בלא סוכר כלל.

שאלה: כידוע אין יום הכיפור מכפר על עבירות שבי"א לחבירו עד שירצה את חבירו, ממי הכי צריך לבקש סליחה? **תשובה:** מכל מי שפגע בו, ובפרט מוטל על האדם לפייס את אשתו כי המצער אלא אשתו גורם ר"ל שיתקצרו ימיו כך כותב הרמ"ק, והרבה פעמים מרוב שאדם הוא צדיק הוא ממעט מחובותו לדיבור עם אשתו גם במקום הצורך, והאדם חושב עם אשתי אני אסתדר, אבל זה לא כך והיחביב לכה"פ בעיו"כ לבקש סליחה, ולבאר היטב שהדברים שעשה וציערו אותה לא נבעו מרוע אלא מחוסר שימת לב, וברור שבעיני החשדה היא שיתדל ביתר שאת לחשוב מה מפרעי, ועי"כ ודאי שתמחל לו.

שאלה: מהי הסגולה הגדולה לישועה שהנהיג רבי אריה לוי'ן וכן נהג הרב אלישיב? **תשובה:** במוצאי יום כיפור מיד אחר התפילה יש כח לכל יהודי ועל כן נהגו להושיב ג' יהודים 'ירגילים' (י"ח, אין דבר כזה...) והם 'פורסיק' ישועות, ואומרים כשם שגורנו בב"ד על מטה כך יגזרו בב"ד של מעלה, ורבים רבים נושעו מזה.

שאלה: האם מוטל על האדם מדין חינוך לקחת בנו לבית הכנסת? והשאלה היא בפרט בימים נוראים שנמצאים הרבה בבית הכנסת, מה מחוייב בזה? **תשובה:** הדבר ידוע שיש ילדים שליבים נמשך יותר לביהכ"נ והם אוהבים לבוא להתפלל מתחילה ועד הסוף, אבל יש הרבה מאוד ילדים (יודוע שזאת בעייה נפוצה) שהדבר מעיק עליהם ויש להם מזה הרגשה לא טובה, ואם האבא יקח אותם לביהכ"נ אז הם יפתחו סלידה לעניין, וכשיגדלו בית הכנסת לא יהיה מקום החביב עליהם וזה שלוקח אותם לשם הצעירות יוכל לגרום רק נזק לעתיד, וכאלו ילדים החכם עיניו בראשו, יחכה בסבלנות עד שייגיע מצב שהילד מעצמו ירצה לבוא ולא יכריח אותו כלל לזה. פעם שמעתי את רבי גרשון אדלשטיין אומר בתקניפות להורה על ילדו של 11 שלא יכריח כלל וכשהילד יגדל זה יבוא לבד ואחר ע"כ כמה פעמים. מה שכן יכול לעשות לדבר ע"כ הרבה בבית, כמה גדול הוא בית ה' וכמה תועלת יש למי שמכבד את הקב"ה ומגיע להתפלל ובפרט בבית הכנסת וכו' והדברים חודרים לליבו אט אט. וכמובן מדובר רק על ילדים שלא מפרזיניהם בתפילה. אבל ילדים שמפרעים לאחרים להתפלל, אין להביא כלל.

חידות בענייני היום וכן לחג הסוכות: וחידות שונות לשאל לילדים - מלוקט משנים קודמות

חידות לפי הא' ב' לימים הנוראים
א. ... שפתינו יערב לפניך [ארשת].
ב. איזה עבירות יום כיפור אינו מכפר [בין אדם לחבירו].
ג. אחד מהכינויים של הקב"ה [גיבור – אתה גיבור].
ד. במה טובלים פרי בראש השנה [דבש].
ה. איזה עוד שם של חלודש תשרי [ירח האיתנים – משום שהוא חזק].
ו. באיזה מילה מתחיל הרבה מהקטעים בתפילה שמו"ע של ימים נוראים [ובכן].
ז. מה שמו של ראש השנה ב"עלה ויבוא' [יום הזיכרון הזה].
ח. מהו הקטע הראשון

בכחודש תשרי לא יוצא עלון. העלון הבא ייצא אי"ה לקראת פרשת נח תשפ"ז